

DE YNGSTE BARNAS VENNSKAPSRELASJONER I BARNEHAGEN

Hvordan kan barnehagelæreren legge til rette for å skape vennskapsrelasjoner blant de yngste barna gjennom lekedrama?

Av

Oda Sørensen

Kandidatnummer 3005

BACHELOROPPGAVE

BHBAC3910

TRONDHEIM, MAI 2020

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

FORORD

Denne bacheloroppgaven er skrevet i forbindelse med barnehagelærerutdanningen ved Dronning Mauds minne høyskole i 2020 med fordypning i musikk, drama og kunst & håndverk.

I forkant av min bacheloroppgave vil jeg benytte sjansen til å rette en stor takk til mine informanter for deres deltakelse, og for gode og reflekterte svar. Jeg retter også en stor takk til mine veiledere Guro Strømsøe og Johanne Rimul for god hjelp, gode råd og veiledning gjennom prosessen.

Til slutt vil jeg også rette en stor takk til familie, venner og medstudenter for gode råd og tålmodighet i prosessen!

Oda Sørensen

Trondheim, 22.05.2020

INNHALDSFORTEGNELSE

1. Innledning	s. 4
1.1 Valg av tema	s. 4
1.1.1 Valg av problemstilling	s. 5
1.2 Oppgavens innhold	s. 5
2. Teori	s. 6
2.1 De yngste barna	s. 6
2.2 Vennskap hos de yngste barna	s. 7
2.3 Lek og lekedrama	s. 9
2.4 Voksenrollen	s.11
2.4.1 Voksenrollen i lek	s.11
3. Metode	s.12
3.1 Valg av metode	s.12
3.1.1 Kvalitativ metode	s.13
3.1.2 Valg av informanter	s.14
3.1.3 Innsamlingsstrategier	s.14
3.1.4 Gjennomføringen	s.15
3.1.5 Analysearbeid	s.16
3.2 Forskningsetikk.....	s.16
3.3 Metodekritikk	s.17
4. Analyse av funn	s.18
4.1 Å skape venns­kaps­relas­joner for de yngste barna	s.18
4.2 Tilrettelegging for lekedrama	s.19
4.3 Voksenrollen i lek	s.20
5. Drøfting	s.21
5.1 Å skape venns­kaps­relas­joner for de yngste barna.....	s.21
5.2 Tilrettelegging for lekedrama	s.23
5.3 Voksenrollen i lek	s.25
6. Oppsummering og avslutning	s.27
7. Litteraturliste	s.28
8. Vedlegg	s.31
8.1 Vedlegg 1: Informasjon og samtykkeskjema	s.31
8.2 Vedlegg 2: Intervjuguide	s.34

1. INNLEDNING

1.1 Valg av tema

Etter mine snart gjennomførte 3 år hos dronning Mauds minne høyskole har jeg tilegnet meg mye kunnskap om barn og deres væremåte. På bakgrunn av fordypningsvalget mitt musikk, drama og kunst & håndverk ville jeg skrive en bachelor som gikk dypere inn på dramafaget og undersøke hvordan lekedrama kan bidra til å skape vennsksapsrelasjoner blant de yngste barna.

De mest sentrale temaene jeg vil skrive om i denne oppgaven vil derfor være voksenrollen, lekedrama og vennskap. Grunnen for at jeg vil fokusere på akkurat disse temaene kommer fra 9 års erfaring fra å spille i en teatergruppe, som igjen har bidratt til min interesse for dramafaget gjennom utdanningen. Dramafaget har ikke en spesifikk plass i styringsdokumenter og det er «opp til hver enkelt» å tolke hvor det har sin plass. Jeg tolker at drama, lekedrama og rollelek innebærer i begrepet lek i Barnehageloven og Rammeplan for barnehagen (2017). Her står det blant annet at barnehagen skal ivareta barnas behov for lek, og det skal gis gode vilkår for lek, vennskap og barnas egen kultur. Barnehagen skal også bidra til at alle barn kan oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom lek (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.20). Lek har altså en sentral plass i barnehagen og det er viktig at vi som arbeider med barna har kompetansen til å vite hva som betegnes som lek og hvilke muligheter dette byr på. Jeg ønsker derfor å undersøke mulighetene dramafaget har i det pedagogiske arbeidet og hvordan barnehagelæreren kan tilrettelegge for at de yngste barna skaper vennsksapsrelasjoner med hverandre i deres lekedrama.

Utviklingen av vennskap og relasjoner blant de yngste barna er et tema som har blitt mer og mer belyst i samfunnet vi lever i. Tidligere mente enkelte forskere at små barn ikke kan inngå i dype relasjoner med hverandre, og at deres samspill styres av tilfeldigheter (Greve, 2009, s.17). Nyere forskning og økt kunnskap om aldersgruppen 0-3 år tyder på at de yngste barna tar del i langt mer komplekse relasjoner enn man har tidligere har antatt (Greve, 2009, s. 20). Gunvor Løkken viser at de yngste barna har stor glede av å være sammen og at de tilegner seg kunnskap gjennom kroppslige aktiviteter. Barna hermer og svarer hverandre ved å bruke kroppen, og i den kroppslige leken kommer barna i dialog med hverandre og utvikler

vennskap (Thorbergesen, 2007, s.33). Jeg ønsker å gå enda dypere inn i dette fellesskapet og å fokusere på det faste vennskapsmønsteret som innehar et fast samspill.

Interessen min for de yngste barna kommer fra den første praksisperioden min, og mitt første møte i en barnehage. Her fikk jeg et godt innblikk i hvordan barnehagehverdagen var for de yngste og hvor viktig det var med trygge voksne som er observante i barnas væremåte for å fange opp lekeinvitasjoner, samspill og relasjonsbygging på bakgrunn av manglende verbalspråk. Her gjaldt det å se på det kroppslige og hvilke uttrykk barna ga. Jeg la også underveis merke til at barn ofte ikke lot andre barn delta i leken, selv uten språk. I en rapport fra arbeidsgruppe om kvalitet i barnehagesektoren, Barne- og familiedepartementet, 8. mars 2005, blir vennskap blant barn fremhevet som en av de viktigste faktorene som kan forhindre ekskludering blant barn i barnehagen (Greve, 2009, s. 16). Dette gjorde at jeg ble nysgjerrig på hvordan de voksne kan legge til rette for å skape gode vennskapsrelasjoner og et godt samhold blant de yngste, noe som fører meg til problemstillingen min.

1.1.1 Valg av problemstilling

I min bacheloroppgave har jeg valgt å spesifisere aldersgruppen til de yngste i barnehagen, som vil si barn under treårsalderen. De benytter seg i større grad av kroppsspråk, gester, lyder og mimikk når de skal uttrykke seg. Derfor er det viktig at barnehagelærere som har ansvar for de yngste barna, har god kunnskap om hva disse barna trenger for å få en god barnehagehverdag (Greve, 2018, s.125). På grunnlag av dette har jeg vinklet problemstillingen min til å omhandle voksenrollen, og jeg vil fokusere nærmere på hvordan de kan legge til rette for å skape gode vennskapsrelasjoner hos de yngste barna.

Problemstillingen lyder derfor som følger:

«Hvordan kan barnehagelæreren legge til rette for å skape vennskapsrelasjoner blant de yngste barna gjennom lekedrama?».

1.2 Oppgavens innhold

Jeg har valgt å dele oppgaven opp i syv kapitler, med underkapitler som går nærmere inn på hvert enkelt tema. Temaene som vil være gjennomgående i oppgaven er vennskap, lek og lekedrama, og fokus på voksenrollen. For å finne svar på min problemstilling har jeg valgt å gjennomføre intervju, og i disse kapitlene vil jeg legge frem relevant teori knyttet til temaene, prosessen og funn som vil gi svar på problemstillingen min. Jeg vil gå nærmere inn på valg av metode og deretter belyse de funnene jeg har fått, og drøfte disse i samsvar med teori. Jeg vil

avslutningsvis oppsummere noen funn som viser svar til min problemstilling. I slutten av oppgaven vil jeg presentere en litteraturliste med de kildene jeg har tatt i bruk. Vedlagt ligger samtykkeskjema og intervjuguide.

2. TEORI

I dette kapitlet legger jeg frem teori som er relevant for oppgavens tema og problemstilling. Temaene jeg har valgt meg ut er generelle i forhold til problemstillingen og jeg vil derfor vinkle teorien mot de yngste barna i barnehagen slik at det blir relevant til oppgaven.

Innledningsvis vil jeg starte med en kort begrepsavklaring:

De yngste barna: kan sees i sammenheng med Gunvor Løkkens forklaring av toddleren: ett- og toåringen som «stabber og går». Løkken forklarer begrepet som den kroppslige tilnærmingen barna sosialt går ut i verden på (Løkken, 2017, s. 33).

Vennsksrelasjoner: en relasjon hvor barna viser preferanse for hverandre, at det er gjensidighet, uttrykk for likhet, at barna har en felles interesse, at relasjonen er basert på frivillighet og at barna uttrykker en opplevelse av at det er akkurat «vi» som er sammen (Greve, 2009, s.10).

Lekedrama: Faith Gabriell Guss omtaler late-som-lek for lekedrama på bakgrunn av hennes oppfatning av leken som et drama som barna dikter opp og iscenesetter (Guss, 2018, s.30). Jeg vil gjennom oppgaven min anvende Guss sitt begrep når jeg refererer til late-som-leken.

2.1 De yngste barna

De yngste i barna beskrives som forklart innledningsvis som ett – og toåring som «stabber og går» på bakgrunn av deres kroppslige uttrykk. De yngste «snakker» til de voksne gjennom det de gjør og lar det være opp til oss å fortolke og sette ord på handlingene (Haugen, Løkken & Röhle, 2017, ss. 13-14). Den franske filosofen Maurice Merleau-Ponty (1945/1962) hevder mennesket som en hel kropp som tankene og ordene våre er rotfestet i. Dette vil si at det er gjennom kroppen vi vet og forstår, også før vi kan sette ord på det eller tenke det. Dette

menneskesynet kan sees i sammenheng med de yngste barnas væremåte og deres kroppslige kommunikasjon (Løkken, 2007, s.17).

De yngste kommuniserer gjennom lyder, bevegelser og skaper symbolsk handling i et forsøk på å gjenskape og formgi tanker og følelser. De små handlingene trenger ikke nødvendigvis å bety noe spesielt, men det er sammenhengen som gir mening (Hernes, Os & Olsen, 2012, ss.26-27). Det som er viktig i arbeid med de yngste barna er å ha voksne som har kjennskap til og erfaring med denne type kommunikasjon. For at barn skal få muligheten til å fortelle andre hva de tenker og føler uten å kunne fortelle det med ord, må de voksne i barnehagen tolke det og videreformidle dette. Når den voksne skal forstå barns uttrykk, må vi dekonstruere vårt eget talespråk for å kommunisere med barnet. Prøver vi å forstå barnet ut fra vanlig syntaks og setningsoppbygging, vil kommunikasjonen raskt bryte sammen. Vi må leve oss inn i barnets opplevelsesverden, hvor det skjuler seg et rikelig sjeleliv bak enkle ord og uttrykk (Hernes, Horn & Reistad, 1995, s.59).

2.2 Vennskap hos de yngste barna

Vennskap er ikke noe man har eller får, slik som for eksempel relasjoner innen familien. Det er ingen selvfølge at man får venner. Vennskap er en relasjon man opparbeider seg i møte med andre mennesker. Denne relasjon som oppstår er spesiell og avansert, og det er derfor vanskelig å definere. Anne Greve har forsket på vennskap mellom små barn i barnehagen og har dermed forsket på vennskapsbegrepet. Hun forklarer at det å ha en venn innebærer en nærhet og en tilknytning. En vennskapsrelasjon rommer både glede over å være sammen, glede over fellesskapsfølelse, opplevelse av å skape mening sammen, felles humor – men også konflikter, utestengelse, fortvilelse over ikke å få være med, sorg og savn (Greve, 2009, s.86).

Hver vennskapsrelasjon er en unik relasjon med sin unike historie. Denne unike levde historien fører til at de spesielle personene som inngår i vennskapsrelasjonen utvikler sin egen spesielle forståelse for deres vennskap. Derfor vil også mennesker opptre ulikt overfor ulike venner. Hver vennskapsrelasjon får dermed en unik karakter og verdi for de som inngår i den (Greve, 2009, ss.26-27).

Når vi skal se på vennskap blant de yngste barna er det viktig å fokusere på deres kroppslige kommunikasjon. Valgfrihet er en forutsetning i å etablere vennsksrelasjonene. Man må selv kunne velge hvem man vil være venn med. En voksen som velger ut barn til for eksempel en lekegruppe, kan ikke nødvendigvis si at lekegruppen er venner (Greve, 2009, s.30). Sitter to barn vedsiden av hverandre kan man heller ikke konkludere med at disse har en vennsksrelasjon. De yngste barnas vennsksrelasjoner kommer til uttrykk i deres samspill i de mange møtene som oppstår i barnehagehverdagen. Dette gjelder altså de møtene barna selv ønsker å inngå i på egenhånd. Møtene mellom barna kan være både korte og lange, et blick som kanskje varer under et sekund kan være med på å holde fast ved forståelse av et «felles vi» eller en opplevelse av at akkurat vi er sammen (Greve, 2009 ss.85-86). Gunvor Løkken har forsket på et slikt møte som barn inngår på egenhånd som hun har valgt å kalle «flirekonsenter». En flirekonsert kan være ved en hel gruppe barn som sitter ved matbordet, som starter å le, dunke i bordet og gir uttrykk for å ha det veldig morsomt sammen. Slike kollektive flirekonsenter er med på å bygge opp en følelse av et felles «vi», som Løkken mener igjen er med på å bygge opp vennsksrelasjoner (Løkken, 1996, s.100).

Barn viser seg fram som små kroppssubjekter, og sender meningsfulle meldinger til hverandre uten at de sier det med ord. Dette kan være ved at de hilser på hverandre når de ankommer barnehagen. Dette kan foregå ved at barnet hever en arm med en utstrakt pekefinger. Slik peking er akkompagnert av blick-kontakt og kanskje et forsiktig smil som utstråler av vennlighet. Pekehilsen for barna er en måte å kommunisere på og vise andre at «Jeg ser deg og vil vise deg det». Når denne type handling skjer gjentatte ganger over lengre tid vil man se at disse barna har opparbeidet seg en relasjon gjennom kroppslige uttrykk, og hilsenen kan tolkes som «Jeg er glad for å se deg». Dette er en måte for barn å kommunisere med hverandre på og opparbeide en vennsksrelasjon med hverandre. Relasjonen opparbeider seg ikke uten en form for kommunikasjon, og kommunikasjonen forekommer ikke uten en relasjon (Løkken, 2007, s.41).

Barn knytter ofte kontakt gjennom gjenstander og skaper dermed sosiale relasjoner på denne måten. I lek med andre barn kan barnet finne på å gi fra seg leken til et annet barn, for å så forventningsfullt vente på å få leken tilbake. Dette er en måte for barnet å kommunisere på og gi leksignaler. Når leken er gitt bort og det andre barnet gir leken tilbake, er dette et tegn på en handling som etter gjentatte ganger skaper en sosial relasjon mellom barna. Denne sosiale

relasjonen er det som skaper vennsksapsrelasjon blant de yngste (Hernes, Os & Olsen, 2012, s. 30).

2.3 Lek og lekedrama

Barnerettskomiteen vektlegger lekens betydning i sine generelle kommentarer nr. 7:2005: «Leken er ett av de trekkene som er mest kjennetegnende for de første barndomsårene. Gjennom leken kan barnet utnytte og utfordre sine evner og anlegg slik at de er utviklet til enhver tid, enten de leker alene eller sammen med andre. Verdien av kreativ lek og utforskende læring er allment anerkjent i småbarnspedagogikken» (Öhman, 2011, s. 30). Leken er altså noe av det viktigste barn kan gjøre for å utvikle seg som individ. Det finnes mange måter å leke og å bruke leken på. De yngste har en kroppslig tilnærming i lek og dette betyr at leken ofte blir dominert av fysiske leker og materiell. Barn bruker det de har rundt seg til å bygge sitt eget lekeunivers og lekeuniverset er preget av barns visuelle erfaringer fra virkeligheten (Hernes, Horn & Reistad, 1995, s.139).

Når man skal tilrettelegge for lek for barn fra ett til tre år må man ta utgangspunkt i her-og-nå-situasjonen. De voksne må passe på slik at en skaper trygghet, gir nærhet og har klare rammer. Å bygge et lekemiljø er perfekt for de yngste ettersom det gir de rom til å utforske og bruke materialene fritt (Sæbø, 2014, s.111). Å koble et lekemiljø opp mot dramafaget er også en god måte å legge til rette for lek. Små barn er ikke ord og forståelse, de er kropp, sanser, erkjennelse. Teater og drama er også basert på nonverbal sansemessig erkjennelse og kommunikasjon. Derfor er kunstpedagogiske arbeidsformer veldig anvendelige i arbeid med små barn. Dette kan for eksempel være ved å ha en lekekomfyr og plastikkmat, noe som vil gjøre at barna tar i bruk dette og opptrer i ulike roller de har erfaringer fra (Bruce, 2017, s.159). Miljøet bør være preget av ting barn har kjennskap til og erfaring fra før, da det gjør det lettere å gå inn i ulike roller. Denne type lek kalles for lekedrama. Lekedrama skjer ved at barna fremstiller situasjonen ved å opptre i roller, og i fantasileken leker barna frem en fortelling som oftest har spenningsmomenter og dramatiske øyeblikk. Et lekedrama kalles for en fiksjon fordi barn opptre i en symbolsk virkelighet, som er et alternativ til deres dagligdagse virkelighet (Guss, 2018, s.30).

Det å kunne leve seg inn i en fiktiv rolle eller situasjon kommer veldig an på hvilken aldersgruppe man er i, og hvor mye erfaring man har med dramaarbeid. Når drama blir brukt som arbeidsmåte, er målet gjerne at barna skal få en aktiv identifisering med roller og/eller

situasjoner fra det handlingsrepertoaret man har laget. Det å ha en aktiv identifisering krever mental, emosjonell og fysisk innlevelse i rollen, og det kan være vanskelig for barn som mangler erfaring (Sæbø, 2014, s. 24). For de yngste barna i barnehagen vil leken være preget av deres kroppslige kommunikasjon. Faith Gabriell Guss har dramafaglige perspektiver på leken for ett – og toårsalderen hvor barnet leker gjennom handlinger som er bestemt av de gjenstandene som er tilstede. Barn klarer også i denne alderen å gjenkalle ting, mennesker og begivenheter som ikke er til stede, slik at lekehandlinger bestemmes av ideen. Barnet klarer også å gå inn i en rolleimitasjon, og imitere ulike handlinger de har kjennskap til. Fra to-treårsalderen utvikles dette, og barnet bruker nå gjenstandene til å bygge miljøer. Dette kalles konstruksjonslek. Barnet har også større evne til å leke med andre i denne alderen. Det kan skilles mellom parallelllek hvor barna leker samme tema samtidig uten samarbeid, eller samlek hvor barna samarbeider om leken. Dette kommer an på hvor barnet ligger i utviklingen. Rolleimitasjonen utvikles og barnet evner i denne alderen å imitere enkelte handlingssekvenser som å dekke bord, «drikke», legge dukken, og imitere handlinger til mennesker i ulike yrker, slik som lege, sykepleier, frisør eller kokk (Guss, 2018, s.108).

Gjennom leken lærer barn grunnleggende læring om seg selv og andre. De yngste barna kommuniserer med hverandre gjennom kroppen og konkrete handlinger, og i leken vil den språklige og sosiale kompetansen utvikles ved å lytte og tilpasse seg andre. Ulike lekematerialer kan være en igangsetter for barns lek og de materialene som er tilgjengelig for barna skaper en ramme for leken. Et eksempel på dette er en «doktorlek» med lekematerialer som plaster, plastsprøyter og «medisinflasker». Det er viktig å nevne at leken kan utvikle og endre seg underveis. Rom og materialer har derfor mye å si for barns lek og rollelek (Thorbergesen, 2007, s.61). Når rom skal tilrettelegges for barn under tre år, må rommet gi mulighet for å gjøre ulike erfaringer med ulike typer materialer og utstyr. Det mest typiske for de yngste i barnehagen er at de gjentar handlinger. Barna prøver om og om igjen for å finne ut hvordan omgivelsene fungerer og hva ting kan brukes til. Kropp og sanser gjør nye erfaringer og barnet begynner å forstå sammenhenger. Disse erfaringene vil berike barns lekkompetanse med de ulike gjenstandene som finnes. En viktig ting å tenke på når det kommer til tilretteleggingen av rommet og materialvalg, er at det regelmessig bør endres og gjøres om. Ved å gjøre dette vil det gi ny inspirasjon til lek blant barna (Thorbergesen, 2007, s.33).

2.4 Voksenrollen

Det stiller mange krav til å arbeide i barnehagen og spesielt for å arbeide i en småbarnsavdeling. Når de yngste begynner i barnehagen og blir overlatt til ukjente voksne gjennom store deler av dagen, trenger de muligheten til å utvikle en sikker havn og en trygg base. Denne tryggheten og tilknytningen er det de voksne i barnehagen som må skape rom for at kan utvikles. De yngste barna i barnehagen er avhengig av å bli hørt og forstått av en voksen som barnet kjenner seg knyttet til. Det finnes mange måter å legge til rette for at barna opplever en tilknytning og trygghet til de voksne. Trygghet oppstår spesielt når man blir forstått og tatt på alvor. For at de voksne skal legge til rette for at barna føler seg trygge, handler det om å være oppmerksom på hva barna føler og de behovene de har seg (Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2017, s.24). Når et barn opplever en trygg tilknytning og føler seg sikker på at omsorgspersonen er tilgjengelig, kan barn skape en distanse til omsorgspersonen og utforske verden (Wolf, 2014, s.114).

2.4.1 Voksenrollen i lek

Lek er noe som skjer hver dag i barnehagen og det kan være vanskelig å vite hvilken rolle man som barnehagelærer bør gå inn i når det gjelder barns lek. Den voksne må utvikle et rikt og variert repertoar av svar på barns leker ut ifra de behovene og interessene som kommer til uttrykk i hver enkelt leksituasjon. Barnehagelærerens deltakelse i barns lek varierer fra aktiv innblanding til nærobservasjon av barnas lek. Den voksne kan komme med forslag som utvikler eller fordyper leken, og sørge for at barna har egnede materialer eller andre lekeressurser (Öhman, 2011 s. 239). Voksne kan ikke «lære» barn å leke, men de kan tilrettelegge for at leken kan komme i gang eller utvikle seg. Ved å forstå barnets ritualiserte handlinger, og ved at de voksne setter seg inn i lekens konvensjoner, kan de være en rik støtte når barn leker (Hernes, Horn & Reistad, 1995, s.47).

Den voksnes deltakelse for barn er en viktig begynnelse for å opparbeide både lekerfaring og samspillkompetanse. Et barn som for første gang later som hun smaker på en kake laget av sand i sandkassen, mens hun tillitsfullt ser opp på den voksne lekekameraten, har våget dette spranget nettopp fordi den voksne inviterte til det. Slike gylne sekunder kan være lett for voksne å overse dersom de ikke har fokuset rettet mot det som skjer akkurat i dette øyeblikket. Med tillit til den voksne våger barnet seg ut i lekens verden, og gjør erfaringer med det som barnet senere tar med seg i lek med andre. Dette viser hvor viktig det er med

observante voksne som klarer å oppdage slike gylne sekunder, både for utviklingen av barnets lekkompetanse, og også for barnas samspill med hverandre. Når den voksne er observant i leken kan vi hjelpe barna til å videreutvikle den påbegynte leken, samtidig som vi kan se til at alle barna har noe eller noen å leke med (Kibsgaard, 2016, s.363).

Det er altså mye som tilsier at voksendeltakelse i lek er viktig for barns videre lek og samspill med hverandre, men det er viktig at den voksne har kunnskap om og er observant for å se når det er nødvendig. Om de voksne deltar og tar styring i leken kan det begrense lekens verdi for barn som et privat frirom fra barnehagens ellers faste rammer. Dette kan forhindre lekens eksperimenterende fleksibilitet, den uforutsigbare leken og sette en demper for barns kreativitet. Voksenrollen må derfor sørge for å ha en god balanse mellom innspill og direkte innblanding. De voksne har en viktig rolle ved at de skal inspirere og stimulere til rikere assosiasjonsevne og fantasiliv, men det er like viktig å forstå når det er ønskelig at de voksne skal trekke seg tilbake slik at barna kan utfylle leken med egne undringer, nysgjerrighet og utforskning (Guss, 2018, s.161).

3. METODE

Å bruke en metode betyr å følge en bestemt vei mot et mål. Samfunnsvitenskapelig metode dreier seg om hvordan vi skal gå fram for å få informasjon om den sosiale virkeligheten, og ikke minst hvordan denne informasjonen skal analyseres, og hva den forteller oss om samfunnsmessige forhold og prosesser. Det dreier seg om å samle inn, analysere og tolke data (Johannesen, Tufte & Christoffersen, 2016, s.25).

3.1 Valg av metode

Når vi skal i gang med en undersøkelse, må vi tenke igjennom hva vi vil med undersøkelsen, og velge metode deretter. Vi kan skille mellom kvantitative og kvalitative metoder (Larsen, 2017, s. 25). Gjennom kvantitative metoder er man opptatt av å gå i bredden for å besvare spørsmål om hvor ofte og hvor mange, mens man innenfor kvalitative spørsmål søker å gå i dybden for å kunne bevare spørsmål om hvordan og hvorfor. Kvalitative metoder vil derfor søke å gå mer i dybden og legge vekt på fortolkninger for å sette oss i stand til å se nye aspekter (Oppen, Mørk & Haus, 2020, s. 31). Her må man derfor velge en metode som vil passe det man leter etter i undersøkelsen sin, altså hvilken metode som vil besvare problemstillingen på best mulig måte.

Etter man har kommet fram til en passende metode som vil gi riktig svar på problemstillingen, enten det er kvalitativ eller kvantitativ metode, er det relevant å velge en metodetilnærming. Her skiller man gjerne mellom deduktiv metode og induktiv metode. Ved en deduktiv metode tar man utgangspunkt i generelle begreper eller teorier, og så anvender en disse for å forstå og forklare det som studeres. Gjennom induktiv metode tar ikke forskeren utgangspunkt i en bestemt teori, men har en mer åpen problemstilling. Ofte utformes og utvikles problemstillingen underveis i prosessen. Forskeren er åpen for ulike forklaringer og har ikke utelukket noe før undersøkelsen starter. Relevant teori kobles ofte opp mot funnene etter at data er samlet inn (Leseth & Tellmann, 2014, ss. 32-34). For å finne svar på problemstillingen min har jeg valgt en induktiv metode ved å gjennomføre intervjuer, for deretter å finne relevant teori og begreper som støtter opp funnene mine. Temaet for intervjuet og den første problemstillingen tok for seg drama og drama som metode i arbeidet. I analyseprosessen fant jeg at informantene snakket begge om barns frie lek når de fortalte om drama i barnehagen. Jeg valgte derfor å omformulere problemstillingen min til å handle om barns lekedrama, fremfor å bruke drama som metode da dette handler om voksenstyrte aktiviteter.

3.1.1 Kvalitativ metode

For å få svar på min problemstilling var det kvalitativ metode, nærmere bestemt et intervju, som egnet seg best for forskningen min. Ettersom problemstillingen min fokuserer på voksenrollen kunne det også vært relevant å gjennomføre observasjoner på hvordan de voksne opptrer og tilrettelegger i barnehagen, men ettersom barnehagehverdagen er så forskjellig vil det derfor ikke alltid være mulig å få en god observasjon på det man ser etter. Jeg valgte derfor å fokusere på et intervju hvor informantene fikk forklare selv og fortelle om sine erfaringer som voksen i barnehagen.

Som tidligere skrevet er vennskskapsrelasjoner blant de yngste lite forsket på, og det er først i de senere årene det har kommet frem at de har utbytte av å ha relasjoner med hverandre. Kvalitativ metode er særlig hensiktsmessig hvis vi skal undersøke fenomener som vi ikke kjenner særlig godt, og som det er forsket lite på, og når vi undersøker fenomener vi ønsker å forstå mer fyldigere (Johannesen, Tufte & Christoffersen, 2016, s.28). Ved å velge kvalitativ metode og gjennomføre et intervju med barnehagelærere kunne jeg forske dypere på temaet, og høre deres tanker og erfaringer som kan finne et svar på det problemstillingen min søker etter.

3.1.2 Valg av informanter

Å avgjøre hvem som skal være informanter er viktig for det videre forløpet i forskningsprosessen (Larsen, 2017, s. 89). Jeg ønsket å undersøke hvordan barnehager arbeider med å tilrettelegge for å skape vennsksrelasjoner blant de yngste og høre deres tanker om hvilke muligheter lekedrama byr på i det pedagogiske arbeidet. På bakgrunn av dette var der derfor naturlig å spørre to barnehagelærere som arbeider på en småbarnsavdeling. Jeg ønsket også å få gode og reflekterte svar om temaene problemstillingen omfatter, og ønsket å intervju noen med god erfaring i dramafaget og arbeid med de yngste barna. Jeg endte opp med å velge to informanter til å stille til intervju. Begge informantene har i dag en pedagogisk lederstilling og har jobbet i barnehage over 10 år. For å få relevante svar på spørsmålene mine og som var hensiktsmessig i forhold til problemstillingen min, tok jeg derfor noen strategiske valg i valg av informanter. Denne type valg kalles strategisk utvalg. Det er basert på at vi systematisk velger personer eller enheter som har egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til problemstillingen (Thagaard, 2018, s.54).

3.1.3 Innsamlingsstrategier

På bakgrunn av problemstillingen min som forsker på voksenrollen var det relevant å gjennomføre et intervju, slik at jeg fikk høre deres erfaringer og tanker rundt temaet. I forkant av intervjuene begynte planleggingsfasen hvor jeg skrev en intervjuguide som inneholdt relevante spørsmål som ville gi gode svar på min oppsatte problemstilling (se vedlegg 2). En intervjuguide er et manuskript som strukturerer intervjuforløpet. Guiden kan enten inneholde noen temaer som skal dekkes, eller være en detaljert rekkefølge av tydelig formulerte spørsmål (Kvale & Birkmann, 2009, s. 143). Intervjuguiden belyste flere temaer og det var en klar overgang på inntreden til et nytt emne. Dette betyr å foreta strukturelle spørsmål. Det vil si at «intervjueren er ansvarlig for intervjuets retning og bør angi når et emne er ferdig» (Kvale & Brinkmann, 2009, s.148). Spørsmålene ble stilt relativt åpne, noe som skapte rom for å fortelle om deres konkrete erfaringer og tanker. Å foreta et intervju gir intervjueren innsikt i personers opplevelser, synspunkter og selvforståelse. Personer som blir intervjuet får muligheten til å fortelle om opplevelser og hvordan de opplever egne erfaringer (Thagaard, 2018, s.12).

For å få adgang til felten og gjennomføre intervjuene kontaktet jeg to utdannede barnehagelærere jeg visste hadde kjennskap til teamet. Jeg sendte de en e-post hvor jeg forklarte problemstillingen min og temaet, og hva jeg skulle undersøke. Begge informantene sa seg villig til å delta i et intervju. Vi kom fram til at det letteste var å gjennomføre intervjuet over telefon på bakgrunn av nedstengingen av barnehagen av daværende situasjon.

3.1.4 Gjennomføringen

Etter at intervjuguiden var ferdigstilt og sendt ut til informantene kunne jeg komme i gang med selve intervjuprosessen. Begge informantene var opplyst om temaet og spørsmålene i forkant, og dette skapte en god flyt i samtalen ettersom de på forhånd hadde fått mulighet til å forberede seg. Intervjusamtalen foregikk ved at jeg stilte spørsmål og deretter svarte informanten. Dette skapte en viss struktur rundt intervjuene. Jeg ønsket at informantene skulle reflektere godt rundt svarene og valgte derfor å ikke avbryte hvis det ikke var nødvendig. Slike samtaler bidrar til at vi utvikler en forståelse av hvordan personer opplever og reflekterer over sin situasjon (Thagaard, 2018, s.11). Jeg valgte å ikke bruke en lydopptaker i intervjuene på bakgrunn av tidligere erfaringer. Her har jeg erfart at deltakeren har begrenset seg når det som blir sagt blir tatt opp. Jeg ønsket ikke å oppleve dette i denne undersøkelsen og valgte heller å skrive ned svarene for hånd underveis. Dette kan være utfordrende ettersom det er vanskelig å følge med på det informanten forteller om, i tillegg til å klare å skrive ned alt på samme tid. For meg var dette ikke et problem, noe som kan komme av min kjennskap til informantene som gjorde det enkelt å stoppe opp, stille oppfølgingsspørsmål der det trengtes og oppklare eventuelle misforståelser som kan oppstå i samtalen (Larsen, 2017, s. 29).

For å runde av samtalen stilte jeg et siste spørsmål hvor jeg ba informantene komme med innspill eller andre ting de kan komme på som kan være relevant for undersøkelsen. Her fikk jeg gode tips til både teori og aktiviteter som var relevant for oppgaven. Dette var en avslappet og uformell måte å avslutte samtalen på, samtidig som jeg fikk ekstra tilleggsinformasjon fra informantene. Dette ga en litt mer utdypende forståelse av det som allerede hadde blitt fortalt tidligere i intervjuet (Dalland, 2017, s. 84).

3.1.5 Analysearbeid

Etter at intervjuene var gjennomført startet prosessen med å bearbeide funnene. Jeg valgte å starte med å sammenligne svarene fra begge informantene, og se de opp mot hverandre. På denne måten ser man tydelig hvilke forskjeller og likheter det er i svarene. Etter dette startet jeg med å fargekode funnene, ved å markere ulike temaer i ulike farger. Hensikten med å kode er å finne mer egnede kategorier som gir muligheter for å forstå innholdet på et mer teoretisk nivå (Dalen, 2011, s.62). På denne måten fikk jeg kuttet ut data som ikke var relevant for min oppgave og systematisert svarene (Bergsland & Jæger, 2018, s.81). Ettersom jeg valgte en induktiv metodetilnærming kunne jeg her se over svarene jeg fikk og se hvilke emner informantene tok opp, for å så finne passende teori til svarene og oppgaven.

3.2 Forskningsetikk

All vitenskapelig virksomhet krever at forskerne forholder seg til etiske prinsipper i forskningsprosjektet. Forskningsetikk krever at vi utviser redelighet og nøyaktighet i hvordan vi presenterer forskningsresultatene (Thagaard, 2018, ss.20-21). Jeg har i min oppgave tatt i betraktning de hensynene som skal tas når man foretar en forskningsprosess. Jeg har informert informantene om prosessen og fått deres samtykke til å gjennomføre, og har holdt informantene anonyme.

Jeg har i dette forskningsprosjektet gjort informantene kjent med deres rettigheter ved å samtykke i dette prosjektet (se vedlegg 1). Her informerte jeg om forskningens formål, hvem som får tilgang til informasjonen, hvordan resultatene er tenkt brukt, og om de følgene som kommer av å delta i forskningsprosjektet. Denne informasjonen gir deltakerne et grunnlag for å vurdere om de ønsker å delta i prosjektet og vil gi sitt samtykke. Prinsippet om informert samtykke er basert på respekten for individets råderett over eget liv, og at den enkelte har kontroll med opplysninger om seg selv som deles med andre (Thagaard, 2018, ss.22-23). Informasjonen ble sendt til informantene over mail og det ble gjennomført et skriftlig samtykke ved at informantene krysset av på skjemaet og sendte i retur. I tillegg til informasjonsskriv og samtykkeerklæring ble det også gitt muntlig samtykke før intervjuet startet. Dette var for å dobbeltsjekke at informantene fortsatt var villige til å delta.

Jeg valgte å gjennomføre intervjuene over telefon slik at svarene deres ikke skulle bli sendt over internett for å bevare anonymiteten og behandle informantene konfidensielt.

Konfidensialitet handler om at man behandler personlig data som kommer frem under et

forskningsprosjekt på en forsvarlig måte, slik at intervjupersonens identitet ikke kan avsløres. Derfor skal deltakerne anonymiseres i presentasjonen av resultatene, og opplysninger om identifiserbare enkeltpersoner skal lagres på en forsvarlig måte (Thagaard, 2018, s. 24). Intervju over telefon skaper et nokså uformelt miljø og det er lett å forsnekke seg om slike ting som planer, barnegrupper og ansatte. Dette var derfor ting jeg valgte å ikke skrive ned underveis slik at svarene ikke kan spores tilbake til informantene. For å bevare anonymiteten i denne oppgaven vil jeg referere til informant 1 og informant 2, og informantene vil bli omtalt i hun-kjønn.

Når man gjennomfører intervju er det viktig å ta hensyn til de som deltar i prosessen. En skal arbeide ut fra en grunnleggende respekt for menneskeverdet. Intervjueren skal respektere deltakernes frihet, medbestemmelse og integritet. Man må vurdere hvilke konsekvenser prosjektet kan ha for deltakerne (Thagaard, 2018, s.26). I forkant av intervjuene var jeg strategisk i valg av informanter. Det medførte at jeg fikk reflekterte svar og gode eksempler på hvordan arbeidet kan foregå i barnehagen. Underveis i intervjuene sa en informant at de ikke hadde så mye erfaringer med begrepet lekedrama i dramaarbeidet og jeg fikk derfor gode tilbakemeldinger om at informanten tilegnet seg relevant kunnskap til barnehagehverdagen ved å delta i intervjuet, og at de la merke til hvor mye fra dramafaget de faktisk hadde i barnehagen.

3.3 Metodekritikk

I en forskningsprosess hvor man anvender en metode er det viktig å være kritisk og reflektert over metodevalget, og troverdigheten i datamaterialet som kommer frem (Bergsland & Jæger, 2018, s. 80). Dette kan gjøres ved å se nærmere på reliabiliteten og validiteten i forskningen.

Reliabilitet handler om kildens troverdighet og pålitelighet (Thagaard, 2018, s.202). Jeg valgte meg ut to informanter jeg hadde kjennskap til og viste derfor at deres utdanning og arbeidsstilling vil være en pålitelig kilde, i tillegg deres lange erfaring med arbeid i barnehagen. Ut fra disse forutsetningene vil jeg si at kravet om kildens troverdighet vurderes til å være oppfylt på best mulig måte. Begrepet reliabilitet refererer også til spørsmålet om en annen forsker som anvender de samme metodene, ville komme frem til samme resultat (Thagaard, 2018, s.202). Om det blir forsket på den samme problemstillingen jeg har valgt meg ut, vil det være vanskelig å oppnå samme resultat og funn ettersom intervjumetode vil gi forskjellige svar ut fra informantenes erfaringer og tanker rundt temaet. Jeg har valgt å ikke

bruke en lydopptaker, noe som gjør at det ikke var mulig å gå tilbake og dobbeltsjekke alt informantene svarte. Dette kan svekke reliabiliteten, men ettersom jeg har god kjennskap til informantene har det ikke vært et problem å ta kontakt på nytt for å se til at jeg har skrevet ned riktig.

Forskningens reliabilitet knytter seg til vurdering av dataens kvalitet og til selve framgangsmåten bak datainnsamlingen (Leseth & Tellman, 2018, s. 16). Jeg valgte som tidligere skrevet å sende ut intervjuguide til informantene på forhånd, noe som gjorde at de fikk god tid på seg til å reflektere og tenke faglig på spørsmålene som blir stilt. Deres faglige kompetanse viser seg tydelig gjennom at svarene deres tilsvarende med teori, noe som gjør informantene til en troverdig kilde. Dette handler også om validitet. Validitet handler om gyldighet av de tolkninger forskeren kommer frem til og om de er gyldige i forhold til den virkeligheten vi har forsket på (Thagaard, 2018, ss.204-205). Dette kommer tydelig frem i de faglige refleksjonene i besvarelsene deres. Validiteten styrkes i datamaterialet ved at intervjueren stiller gode spørsmål som gir informantene anledning til å komme med innholdsrike og fyldige uttalelser (Dalen, 2011, s.97). Ettersom informantene fikk god tid til å forberede seg med intervjuguiden fikk jeg gode reflekterte svar som gikk inn på flere temaer, noe som ga meg flere mulige svar på det problemstillingen spør etter. Svarene ble knyttet og drøftet opp mot relevant teori, noe som styrker validiteten og gyldigheten i svarene.

4. ANALYSE AV FUNN

I denne delen av oppgaven skal jeg presentere datamaterialet fra intervjuene. Jeg har valgt å dele inn funnene i tre hovedkategorier; hvordan tilrettelegge for å skape vennsksrelasjoner blant de yngste barna, hvordan tilrettelegge for lekedrama, og voksenrollen i lek. Dette er temaer jeg har valgt meg ut på bakgrunn av problemstillingen min som undersøker hvordan barnehagelæreren kan legge til rette for å skape vennsksrelasjoner blant de yngste barna i barnehagen ved å være bevisst på, leve seg inn i, og tilrettelegge for lekedrama.

4.1 Å skape vennsksrelasjoner for de yngste barna

Blant begge informantene kom det frem at det de opplever som den beste måten for barn å opparbeide vennsksrelasjoner på, er gjennom leken. Informant 1 forteller at ved at de

voksne har planlagt lek med en gruppe, hvor eksempelvis to barn som ikke leker sammen til vanlig finner ut at de har en felles glede for leken. Informanten legger også til at vennskapsrelasjonene oppstår i de ulike møtene som foregår i barnehagen, som ved matbordet. Når barn setter i gang med en «flirekonsert» har barna et felles møte og samspill, men dette blir ofte stoppet av de voksne på grunn av mye støy for resten av barnegruppa. Men det er nettopp i slike situasjoner barna sender og fanger opp kroppslige uttrykk og blikk som skaper en enda større forståelse for den sosiale kompetansen.

Informant 2 forklarer at en vennskapsrelasjon kan bety mye, og det kan være så enkelt som å ha noen å leke med. Informanten legger til at for å skape og opprettholde denne gode vennskapsrelasjonen er det viktig med en trygg og observant voksen som deltar iblant. Hun forklarer også at leken kan utvikle seg og bestå av mye som kan bidra til å ødelegge vennskapet mellom barna. Dette kan være utestenging, urettferdig rollefordeling eller fratagelse av leker. Hun forklarer at en vennskapsrelasjon gir de yngste en trygghet i barnegruppa, slik at de tør å utfordre seg selv, noe som vil bidra til utvikling. Derfor er det viktig med voksne som er tett på og nede på gulvet sammen med barna, og i deltakelse i leken. Informant 1 forteller at når de voksne er nede på gulvet med barna, er det lett å fange opp signaler, atferd og utfordringer blant barna. Når man allerede er nede på gulvet med barna og er observant i leken, er det lettere for den voksne å hjelpe og tilrettelegge for barna i samspill og i leken.

Informant 1 forteller også litt om barns relasjoner i leken og at i noen vennskapsrelasjoner kan måten barn leker på føre til større konflikter og mer avstand i vennskapet. Hun forklarer at dette kan være utestenging, fysiske reaksjoner, kommentarer eller blikk. Informanten legger til at det er akkurat i slike situasjoner det er bruk for voksne nede på gulvet. På denne måten kan de voksne legge til rette for at relasjonen holder seg stabil og eventuelle konflikter blir løst opp ved hjelp av de voksne.

4.2 Tilrettelegging for lekedrama

Når informantene fortalte om hva som var viktig i tilretteleggingen for barns lekedrama, kom det frem at bruken av rommet er viktig. Begge informantene fortalte at bruken av materialer og møbler i lek ga et godt grunnlag for samspill og kreative ideer til lek. Informant 1 forteller at late-som-leken ofte oppstår ved at barn leker ut kjente situasjoner og det de har erfaring

med. For at barna skulle få muligheten til å utfolde seg og utforske leken forteller informant 2 at det er viktig med gjenstander, ulike materialer og tekstiler. Hun legger til at barn ofte lager et telt eller hus ved et teppe over et bord, de bruker kasser til å sitte i og bruker vesker til å frakte ting rundt i rommet. Hun forteller også at det er viktig at rommet blir lagt til rette slik at barna får god plass til å utfolde seg og stor boltreplass.

Informant 2 forteller at felles kunnskap er viktig for å kunne tilrettelegge slik at barna får utbytte av rommet. En måte å gjøre dette på er å fordype seg i kurs med fagfolk. På denne måten får de voksne en felles forståelse og en felles plattform om hvordan man kan bruke rommet for å skape lek.

Informant 1 forteller at drama har en sentral plass i barnehagen og gir mye muligheter i det pedagogiske arbeidet. Hun legger til at fokus på dramafaget og bruken av drama i barnehagen ofte fører til at man ser hvor barna ligger i utviklingen når det kommer til sosial kompetanse, barns sosiale status i gruppa og hvordan gruppedynamikken fungerer. Ved at de voksne observerer dette er det lett å vite hva som trengs å tilrettelegge for at barn får utviklet seg og skaper gode relasjoner i barnegruppa.

4.3 Voksenrollen i lek

Blant arbeid med de yngste spiller voksenrollen en stor del av arbeidet. Blant informantene var trygghet og tillit noe av det viktigste i barnehagen når man skulle være med små barn. Informant 2 forklarer at når barnet er trygt tør det å vandre rundt og utforske i hverdagen. Det er vår jobb som barnehagepedagoger å skape denne tryggheten blant barna. Informanten legger til at trygghet og tillit skaper fellesskap og samspill. Også i lek er voksenrollen viktig, spesielt når det gjelder de yngste barna. Informant 1 forklarer voksenrollen i lek ved at de voksne i barnehagen er tilstede i leken sammen med barna. Dette kan være ved å være observatør hvor de fanger opp hva barna mester eller hva de trenger hjelp til å meste. Informant 2 forklarer det forutsetter at de voksne har kunnskap om hvor viktig dramaleken er, og at de er med på barnas premisser, er deltakende og samtidig er med på å føre leken videre. Informanten legger til at for at barn skal få muligheten til å utvikle seg i leken må de få en god inngangsport til dette så tidlig som mulig fra oss voksne.

Felles for begge informantene er at de forteller om barns fantasi i leken, og det er viktig at de voksne i barnehagen ikke begrenser denne. Informant 1 forteller at når vi blir invitert eller selv tar en rolle i barns lek er vi med i barns fantasiverden. Informanten legger til at det er hensiktsmessig at de voksne lar barna styre leken ut fra sin egen fantasi, og at de voksne istedenfor kan komme med forslag og endringer ut fra hva vi ser barna har behov for både med tanke på mestring og utfordring.

Blant informantene kom det også fram hvordan vennskap kan komme til syne i leken. Informant 1 forteller at når barn leker og går inn i en slags rollelek ser man fort hvordan vennskapet, relasjonen eller hierarkiet i en gruppe er. Informanten legger til at om noen barn alltid tar eller får rollen som for eksempel hund vil dette være en indikator på at barnet har lav status i gruppa og det er noe som må jobbes med, ofte med hjelp fra oss voksne. Informant 2 forteller at en utfordring i arbeidet er om de voksne ikke er observante nok og gir dominante barn makt. Barn kan ende opp med å få den samme rollen i leken hele tiden uten at de egentlig ville ha den.

5. DRØFTING

I denne delen av oppgaven skal jeg drøfte funnene og knytte dem opp mot teorien som jeg tidligere har presentert i kapittel 2. Med dette vil jeg prøve å finne svar på problemstillingen «Hvordan kan barnehagelæreren legge til rette for å skape vennsksrelasjoner blant de yngste barna gjennom lekedrama?».

5.1 Å skape vennsksrelasjoner for de yngste barna

Blant informantene kom det frem at det er viktig at de yngste barna i barnehagen har gode vennsksrelasjoner. Informant 1 forteller at en måte å skape vennsksrelasjoner med hverandre er gjennom «flirekonsert». Løkkens forskning på de yngste barnas gruppefelleskap tar opp flirekonsert som en måte å bygge opp en følelse av et felles «vi». Denne fellesskapsfølelsen er med på å skape vennsksrelasjoner blant barna. En flirekonsert går ut på en at en gruppe barn som sitter ved en felles aktivitet, ved for eksempel matbordet, hvor alle barna begynner å le, slå hendene i bordet og gi tydelig uttrykk for at akkurat disse barna har det veldig morsomt sammen (Løkken, 1996, s.100). Greve forteller at valgfrihet er en forutsetning i å etablere vennsksrelasjonene. Man må selv kunne velge hvem man vil være venn med (Greve, 2009 s. 85). Dette kan sees i sammenheng med barns flirekonsert,

hvor barn oppsøker hverandre og skaper en felles gruppefølelse på egenhånd. Informant 1 legger til at slike flirekonsenter ofte blir avbrutt av de voksne ettersom det skaper mye støy og uro i gruppa. Slik jeg ser det kan dette handle om for dårlig kunnskap om barns lek og at dette er en måte for de yngste barna å uttrykke glede over å være sammen på. I en ellers hektisk barnehagehverdag kan det være nødvendig å avbryte slike konsenter om det foregår ofte, men en mulighet for å fortsatt la barna ha det gode samspillet og fellesskapsfølelsen kan være ved å delta i deres flirekonsenter. De voksne kan ta litt styringen og videreføre leken. Dette kan sees i sammenheng med det Öhman skriver om voksendeltakelse i barns lek. Voksenrollen varierer fra aktiv innblanding til nærobservasjon av barnas lek. Den voksne kan komme med forslag som utvikler eller fordypet leken og sørge for at barna har egnede materialer eller andre lekeressurser (Öhman, 2011 s. 239).

En annen fellesnevner blant informantene er konfliktene som oppstår i leken, og at dette kan være med på å ødelegge barns vennskspsrelasjoner. Dette kan sees i sammenheng med det Greve skriver om små barns sosiale samhandlinger. Hun viser til at en vennskspsrelasjon innebærer både glede over å være sammen, glede over fellesskapsfølelse, opplevelse av å være sammen og felles humor. Men en vennskspsrelasjon rommer også konflikter, utestengelse og fortvilelse over å ikke få være med i leken (Greve, 2009, s.86). Ettersom barn kommuniserer med det kroppslige, er det derfor viktig å ha kunnskap om hva en konflikt blant de yngste vil være. Hernes, Os & Olsen skriver at en måte for barn å oppsøke potensielle relasjoner kan være ved å for eksempel gi gjenstanden de leker med til et annet barn for å sjekke om de er villig til å gi det tilbake (Hernes, Os & Olsen, 2012, s. 30). Jeg tolker dette videre at om barnet som har fått leken ikke gir den tilbake vil barnet selvfølgelig bli lei seg over å ha mistet leken sin, og om de voksne ikke har vært observant i situasjonen kan dette være en situasjon som kan oppleves som en konflikt hvor barnet som faktisk fikk leken i deres øyne har tatt leken fra barnet. Når konflikter oppstår forklarer informantene at det er viktig at de voksne er tett på barna og kan hjelpe barna å unngå å komme i slike konflikter, slik at relasjonene holder seg gode og stabile. Konfliktene oppstår da gjerne i leken og ved uenigheter eller fratagelser av leker. Dette kan sees i sammenheng med det Kibsgaard skriver om voksendeltakelse i lek. Det er viktig for barn at den voksne er deltakende i barns lek, ettersom barn utvikler både lekerfaring og samspillkompetanse når den voksne inviterer til lek. Med tillit til den voksne våger barnet seg ut i lekens verden, og gjør erfaringer med det som barnet senere tar med seg i lek med andre. Når barnet da har opparbeidet seg gode

erfaringer med samspill i lek, vil barnet også forstå mer om hvordan leken foregår med andre barn (Kibsgaard, 2016, s.363). Jeg tolker dette som at barns konflikter kan minskes ved at voksne deltar i barns lek og lærer barna å samspille med hverandre. Barnet vil da etterhvert forstå at lekegjenstanden som barnet får er en invitasjon til lek, og at barnet takker ja gjennom å gi leken tilbake til barnet.

Informant 1 forteller at de voksne i deres barnehage legger til rette for planlagt lek med en bestemt gruppe barn. På denne måten kan barna erfare å få en felles glede gjennom leken med andre barn de ellers ikke hadde lekt sammen med i den frie leken, noe som kan skape en vennskspsrelasjon blant barna ved hjelp av de voksne. Slik jeg ser det er det viktig at barna selv får uttrykke og medvirke i denne gruppen sånn at de ikke føler seg tvunget til å delta om de ikke ønsker det. Dette handler om å ha en stemme i egen hverdag og barnehagens daglige virksomhet (Barnehageloven, 2017, §3). Dette kan sees i sammenheng med det Greve skriver om etableringen av vennskspsrelasjoner. Valgfrihet er en forutsetning for at barna etablerer vennskspsrelasjoner med hverandre. Barna må selv kunne velge hvem de vil leke med og være venn med. En voksen som velger ut barn til for eksempel en lekegruppe kan ikke nødvendigvis si at lekegruppen er venner (Greve, 2009, s.30). Jeg tolker da informantens utsagn som at slike lekegrupper kan hjelpe barna å oppdage potensielle relasjoner, men at dette ikke skaper vennskspsrelasjoner. En vennskspsrelasjon skapes i barnas samspill i de mange møtene som oppstår i barnehagehverdagen. Dette gjelder altså de møtene barna selv ønsker å inngå i på egenhånd. Møtene mellom barna kan være både korte og lange og et blikk som kanskje varer under et sekund, kan være med på å holde fast ved forståelse av et «felles vi» eller en opplevelse av at akkurat vi er sammen. Når barna gjentatte ganger frivillig inngår i disse møtene med hverandre, kan man da se på dette som en vennskspsrelasjon (Greve, 2009 ss.85-86).

5.2 Tilrettelegging for lekedrama

Blant informantene var bruken av rom en fellesnevner for hvordan man kan tilrettelegge for lek blant de yngste. De yngste har en kroppslig tilnærming i lek og det er derfor viktig at de får mulighet til å utfolde seg kroppslig. Hernes, Horn & Reinstad mener den fysiske rammen skaper den emosjonelle rammen leken skal fungere i. Dette vil si at den fysiske rammen, altså rommet, spiller en viktig rolle i hvordan leken vil fungere (Hernes, Horn & Reistad, 1995, s.139). For at lekedrama skal være mulig å utføre for de yngste, er det viktig at de voksne legger til rette for at barn kan skape denne leken på egenhånd. De yngste barnas kroppslige

tilnærming i lek blir ofte dominert av fysiske leker og materiell. Ved å ha ulike gjenstander og ulike materialer tilgjengelig vil barna ta i bruk dette for å skape sitt eget lekeunivers. Når barn tar i bruk rommet og bruker fantasien, opptrer barna i ulike roller og tar i bruk deres erfaringer fra virkeligheten. Dette er det som betegnes som barns lekedrama (Guss, 2018, s.30).

Informantene forklarer at bruken av materialer og møbler la et godt grunnlag for samspill og lek. Dette kan sees i sammenheng med det Hernes, Horn & Reistad skriver om lekens fysiske ramme. Barna gir leken en fysisk ramme ved de scenografiske elementene de stiller opp, slik som stoler, bord, togskiner. Barnet bygger opp sitt lekeunivers ved hjelp av klosser, gjenstander og materialer, og gir rommet og gjenstandene mening og symbolverdi. Barn bruker hele sin visuelle erfaring fra virkeligheten og omdanner den gjennom det fiktive rommet som blir bygd opp (Hernes, Horn & Reistad, 1995, s.139).

Sæbø skriver at når man skal organisere for barns lek og aktiviteter for barn fra ett til tre år så man ta utgangspunkt i her-og-nå-situasjonen (Sæbø, 2014, s.111). Dette vil si at man må ta hensyn til hva barna er interessert i, og deres ønsker og innspill. En måte å gjøre dette på er å skape et lekemiljø basert på deres interesser og gi barna mulighet til å utforske gjenstander og materialer tilknyttet tema. Guss forklarer at barn allerede fra ettårsalderen evner å gå inn i en rolleimitasjon, og imitere ulike handlinger de har kjennskap til (Guss, 2018, s.108). Gjennom å bruke rommet og legge til rette for ulike lekmuligheter og utforskningsmuligheter vil barnet utvikle et større vokabular for å sette ord på ulike handlinger og gjenstander, og de vil få en god erfaring med ulike temaer gjennom rommet (Thorbergesen, 2007, s.26). Slik jeg ser det vil dette utvikle deres rolleimitasjon ved å få gode erfaringer de kan utspille i leken. Dette kan for eksempel være ved å tilrettelegge for et temarom med fordypning i jungelen og dyr. Barn vil her få et større bilde av hvilke dyr som lever i jungelen og hva jungelen består av, noe som kan utvide barns begrepsforståelse. Ut fra dette vil barn kunne imitere ulike roller av forskjellige dyr på bakgrunn av erfaringene de har opparbeidet seg gjennom rommet.

Noe som kan være begrensende i arbeidet med rom og tilretteleggingen for lekedrama gjennom rommet, kan være ved at de voksne regelmessig må endre og gjøre om rommet og materialvalget slik at barn får nye muligheter og gjenstander å utforske. Thorbergesen skriver ved å gjøre nettopp dette vil det gi ny inspirasjon til lek blant barna (Thorbergesen, 2007, s.33). I en ellers hektisk barnehagehverdag kan det være vanskelig å ta seg tid til å gjøre om rommet. Voksenrollen spiller derfor en stor rolle i tilretteleggingen av rommet for barns

lekedrama, og det er viktig at den voksne kommer med kreative forslag som utvikler eller fordyper leken, slik at barn får inspirasjon til nye lekemuligheter i leken (Öhman, 2011 s. 239).

Informant 1 forteller at ved å ha fokus på dramafaget i barnehagen ofte kan føre til at man kan kartlegge hvor barna ligger i utviklingen i forhold til den sosiale kompetansen og barns sosiale status. Thorbergsen skriver at gjennom leken lærer barn grunnleggende ting om seg selv og andre. De yngste barna kommuniserer med hverandre gjennom kroppen og konkrete handlinger, og i leken vil den språklige og sosiale kompetansen utvikles ved å lytte og tilpasse seg andre (Thorbergsen, 2007, s.61). Guss sitt dramafaglige perspektiv på leken omhandler at de yngste barna går inn i en rolleimitasjon og imiterer ulike handlinger de har kjennskap til. Dette kan være enkle handlingssekvenser som å dekke bord, late som de drikker og legge dukken, og imitere handlinger til mennesker i ulike yrker (Guss, 2018, s.108). Slik jeg ser det vil denne rolleimitasjonen bidra til at de voksne i barnehagen får et tydelig blikk på barns sosiale kompetanse ved at enkle handlingssekvenser kommer til syne i leken, og man ser hva barnet mestrer og ikke. På denne måten kan de voksne observere, kartlegge og se hvilke behov barn trenger for å videreutvikle leken.

5.3 Voksenrollen i lek

Gjennom intervjuet kom det frem at trygghet og tillit er en viktig faktor for samspill med voksne og barna. Informant 1 forklarer at trygghet og tillit er en forutsetning for å skape fellesskap og samspill blant barna, også i leken. Wolf skriver at når barnet føler trygghet og en tilknytning til voksenpersonen, tør barnet å utfordre seg og starte å utforske mer (Wolf, 2014, s.114). Jeg tolker dette som at denne utforskningen innebærer blant annet å ta kontakt med andre barn i deres mange møter i barnehagehverdagen. Dette kan sees i sammenheng med Greves forskning på små barns vennsksrelasjoner. Hun skriver at vennsksrelasjonene blant de yngste kommer til uttrykk i barnas samspill tilknyttet til de mange møtene som oppstår i barnehagehverdagen som skaper en forståelse av et «felles vi» eller en opplevelse av at akkurat vi er sammen (Greve, 2009 ss.85-86). Slik jeg ser det kan den voksne tilrettelegge for slike samspill og møter ved samlingsstunder. Samlingsstunder skaper en felles følelse rundt en felles aktivitet og barna får en felles erfaring. Her får barna et blikk over hvem som befinner seg i barnegruppa og mulighet til å utvikle en relasjon med hverandre.

Begge informantene fokuserte på hvor viktig det er med voksnes tilstedeværelse i barns lek. De forklarte at barn kan trenge veiledning i leken og at det er viktig med en observant og deltakende voksen, slik at barn får den hjelpen de trenger og får møtt sine behov. Dette kan sees i sammenheng med det Öhman skriver om den voksnes deltakelse i barns lek. Den voksne skal vite hvilken rolle barnehagelæreren bør gå inn i når det gjelder barns lek. Her er det viktig at barnehagelæreren utvikler et rikt og variert repertoar av svar på barns leker ut i fra de behovene og interessene som kommer til uttrykk i hver enkelt leksituasjon. Kunnskap og erfaring er derfor viktig når man som voksen skal delta i barns lek. For å kunne komme med forslag som utvikler eller fordypet barns lek må man derfor ha kunnskap om barnets utvikling og ståsted, og hvilke behov barnet trenger (Öhman, 2011 s. 239). Hernes, Horn & Reistad støtter opp det nettopp dette når de skriver om hvordan voksne kan veilede i leken. Ved å forstå barnets ritualiserte handlinger, og ved at vi setter oss inn i lekens konvensjoner, kan vi være en rik støtte når barn leker. Voksne kan ikke «lære» barn å leke, men vi kan tilrettelegge for at leken kan komme i gang eller utvikle seg (Hernes, Horn & Reistad, 1995, s.47).

Informant 2 forteller at en utfordring i arbeidet kan oppstå ved å ikke være observant nok i leken, noe som gir rom for andre barn å ta ledelse i leken. Dette fører til at det ofte er de samme barna som får den samme rollen som den egentlig ikke vil ha. For at alle barn skal kunne ha en stemme med i leken er det viktig med voksendeltakelse. Guss forklarer derimot at det også er like viktig å vite når det er behov for de voksne, og når barn trenger å få utfolde seg på egenhånd. For mye voksendeltakelse og styring i barns lek vil ødelegge lekens egenverdi og frihet, noe som kan sette en stopper for barns kreativitet og utforskning i leken (Guss, 2018, s.161). Slik jeg ser det vil for mye deltakelse derfor skape en stor begrensning for barnas frie lekedrama. Det vil si at de voksne må ha riktig kunnskap og erfaring om når det er behov, slik at deres deltakelse vil ha en positiv vinkling for leken. Dette vil resultere i inspirasjon og stimulering av barnas fantasi og kreativitet.

6. OPPSUMMERING OG AVSLUTNING

Jeg har gjennom dette forskningsprosjektet undersøkt hvordan venns­kaps­relas­joner blant de yngste barna kan bli skapt via barnehagelærerens tilrettelegging med fokus på barns lekedrama. Gjennom teori, funn og drøfting har jeg funnet ulike arbeidsmåter som gir svar til problemstillingen «Hvordan kan barnehagelæreren legge til rette for å skape venns­kaps­relas­joner blant de yngste barna?». Her har voksendeltakelse, barns lek og lekedrama, og vennskap blitt trukket frem som viktige faktorer for tilrettelegging.

Problemstillingen søker ikke etter et fastsatt svar, men fokuserer på informantenes svar og meninger gjennom deres profesjonserfaring som barnehagelærere. Funnene viser både muligheter og utfordringer i arbeidet. Teorien som har blitt presentert og mine empiriske funn, viser hvor viktig voksendeltakelsen er for at barna skal ha mulighet til å skape venns­kaps­relas­joner gjennom deres lekedrama. Ved at de voksne er observante og tett på barna i leken kan de veilede og hjelpe barna slik at de får det gode samspillet med hverandre. Dette kan utvikle seg og føre til en venns­kaps­relas­jon. Det er viktig at de voksne finner en balanse på når man skal være deltakende og ikke i leken, slik at de ikke tar for mye styring da dette kan ødelegge for lekens frie struktur og rammer.

En mulighet for at barn skal skape venns­kaps­relas­joner gjennom lekedrama er i følge informantene, bruken av rom og gjenstander, og at rommet tilrettelegges slik at det blir tilgjengelig for barna. Gjennom styringsdokumenter som følges av barnehager står det i rammeplanen at barnehagen skal ivareta barns behov for lek og at dette kan gjøres ved å organisere rom, tid og lekemateriale for å inspirere til ulike typer lek (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 20). For eksempel ved at rommet byr på muligheter, og møblene og gjenstandene kan tas inn i barns lek, eller inspirere til lek. En utfordring ved å tilrettelegge for rom og gjenstander er at det stadig må endres på, slik at det ikke blir for ensformig, og at det heller bidrar til ny inspirasjon og utvikling i leken.

Gjennom oppgaven har jeg fått et innblikk i viktige elementer som er essensielle i arbeid med de yngste barna. Jeg har også fått gode refleksjoner og læring via informantene om hvor viktig det er å sette av tid og ha fokus på lekedrama, samt hvordan dette kan skape en venns­kaps­relas­jon. For veien videre kunne jeg ha ønsket å undersøke hvordan de yngste barna selv skapte sine venns­kaps­relas­joner gjennom deres lekedrama.

7. LITTERATURLISTE

- Barnehageloven. (2017). Lov om barnehager av 17. juni 2005 nr. 64. Lastet ned fra:
<https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2005-06-17-64>
- Bergsland, M.D. & Jæger, H. (2018). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Brandtzæg, I., Torsteinson, S. & Øiestad, G. (2017). *Å se barnet innenfra. Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget
- Bruce, B.M. (2017). Smått er godt! I Röhle, M. (red.). *Småbarnspedaogikk. Fenomenologiske og estetiske tilnærminger*. (ss.158-175). Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode - en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Greve, A. (2009). *Vennskap mellom små barn i barnehagen*. Oslo: Pedagogisk forum
- Greve, A. (2018). De yngste barna i barnehagen. I Bergsland, M.D. & Jæger, H. *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. (ss.123-127). Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Guss, F.G. (2018). *Barnekulturens iscenesettelser I. Lenes dynamiske verdener*. Oslo: Cappelen Damm akademisk
- Haugen, S., Løkken, G. & Röhle, M. (2017). Hvordan blir småbarnspedaogikk til? I Röhle, M. (red.). *Småbarnspedaogikk. Fenomenologiske og estetiske tilnærminger*. (ss.13-25). Latvia: Cappelen Damm Akademisk
- Hernes, L., Horn, G. & Reistad, H. (1995). *Lek, dans & teater*. Vollen: Tell forlag

Hernes, L., Os, E. & Olsen, I.S. (2012). *Med kjærlighet til publikum. Kunst for barn under tre år*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag

Johannesen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag

Kibsgaard, S. (2016). Den livsviktige leken. I Drugli, M.B. (red.). *Utvikling, lek og læring i barnehagen. Forskning og praksis*. (ss. 354-368). Bergen: Fagbokforlaget

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Å utføre et intervju. I Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Larsen, A.K. (2017). *En enklere metode. Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget

Leseth, A.B & Tellmann, S.M. (2014). *Hvordan lese kvalitativ forskning?* Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Løkken, G. (2017). Toddleren som kroppssubjekt. I Røthle, M. (red.) *Småbarnspedaagogikk. Fenomenologiske og estetiske tilnærminger*. (ss.31-48). Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Løkken, G. (2007). *Toddlerkultur. Om ett – og toåringens sosiale omganger i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm forlag

Løkken, G. (1996). *Når små barn møtes. Om de yngste barnas gruppefelleskap i barnehagen*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag AS

Oppen, M., Mørk, B.E. & Haus, E. (2020). *Kvantitative og kvalitative metoder i merkantile fag. En introduksjon*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Sæbø, A.B. (2014). *Drama i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse*. Bergen: Fagbokforlaget

Thorbergesen, E. (2007). *Barnehagens rom*. Oslo: Pedagogisk forum

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen*. Lastet ned fra:

<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Wolf, K. D. (2014). *Små barns lek og samspill i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget

Öhman, M. (2011). *Det viktigste er å leke*. Oslo: Pedagogisk forum

8. VEDLEGG

8.1 Vedlegg 1: Informasjon og samtykkeskjema

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet

«De yngste barnas venns­kapsrelasjoner i barnehagen»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å få et innblikk i hvordan barnehagelærere arbeider for og legger til rette for å skape venns­kapsrelasjoner blant de yngste barna ved å ta i bruk drama som metode. I dette skrivet gir jeg/vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Målet med denne bacheloroppgaven er å sette lys på problemstillingen «Hvordan kan barnehagelæreren legge til rette for å skape venns­kapsrelasjoner blant de yngste barna ved å bruke drama som metode?» og finne ut hvordan ansatte i barnehagen arbeider med dette.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

De empiriske undersøkelsene dreier seg om ett eller flere dybdeintervju med et utvalg av barnehageansatte. Intervjuet vil foregå over telefon på bakgrunn av dagens situasjon. Samtalen vil ikke bli tatt opp men skrevet ned underveis i intervjuet. Intervjuguiden vil bli sendt i forkant av intervjuet slik at du får muligheten til å forberede deg.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg
- Få rettet personopplysninger om deg
- Få slettet personopplysninger om deg
- Få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- Å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrevet. Opplysninger blir behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Navn og kontaktopplysninger vil ikke bli skrevet ned og det vil derfor ikke være mulig at dine opplysninger kan spores tilbake til deg. Mine veiledere i prosjektet er Guro Strømsøe og Johanne Rimul ved Dronning Mauds Minne Høgskole. De vil ha innsyn i svarene som kommer frem i intervjuet, men du vil bli anonymisert som «informant 1» eller «informant 2», og alle opplysninger som kan knyttes tilbake til deg eller barnehagen vil ikke bli tatt med.

Hva skjer med opplysningene dine når jeg/vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 22.05.2020. Alle personopplysninger vil bli slettet innen prosjektslutt.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til bachelorprosjektet, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning.

- Vårt personvernombud: Hans Christian Ristad, Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning.

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *de yngste barnas venns­kaps­relasjoner i barnehagen*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervjuet

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet 22.05.2020

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Mvh Oda Sørensen

Bachelorstudent ved Dronning Mauds Minne Høgskole

8.2 Vedlegg 2: Intervjuguide

INTERVJUGUIDE

Rammefaktorer:

Hva er din stilling/ arbeidsoppgaver i barnehagen?

Hva slags barnegruppe jobber du med i dag?

Har du erfaring fra arbeid med andre barnegrupper?

Hvor mange år har du jobbet i barnehage?

- Hva er barnehagens fokus/målsetting for vennskap og relasjoner blant de yngste barna? Og hvordan jobber dere eventuelt med dette i deres barnehage (1-3 år)?
- Hva er dine erfaringer med barnas lek opp mot vennekapsrelasjoner?
- Hva legger du i begrepet drama?
- Hvordan praktiserer dere bruken av drama? Gjerne med konkrete eksempler.
 - Om ikke, hvordan ville dere gjort det?
- Hvordan planlegger dere bruk av drama? (årsplan?)
- Hvilken arbeidsmetode benytter dere i dramaarbeidet?
- Hvordan tilrettelegge dere/ personalet for dramaleken?
 - Hvilke fysiske tilrettelegginger er viktige?
 - Voksenrollen? (barn inviterer de voksne inn i leken, hvordan skal de voksne forholde seg i situasjonen?)
- Hvordan kommer «dramaleken» til syne hos de yngste barna?
- Hvordan kommer vennskap til syne i leken?

- Hvilke fordeler mener du det er å bruke drama som metode i arbeidet? Referer gjerne til erfaringer.
- Hvilke utfordringer kan/ har dere hatt ved å bruke drama som metode i arbeidet?

Kom gjerne med andre innspill/ refleksjoner/ erfaringer med drama med de yngste barna og deres vennsrelasjoner i forhold til dette.